

Conclusions:

1) *Insufficient rates of residential construction slow down economic growth and don't allow to alleviate one of the acutest social problems, which is low housing affordability;*

2) *Increase in the volumes of residential construction in 2000 – 2008 was based on the factors that had a short-term nature and was interrupted by the financial crisis;*

3) *Renewal of the volumes of residential construction in 2009 – 2017 is hindered by the structural problems: monopolies domination at the housing market, high inflation rate, reduction of investments in the branch, etc.;*

4) *There is a considerable interregional differentiation of the volumes and rates of residential production;*

5) *Two of the most essential factors influencing interregional differentiation of the volumes and rates of residential construction are available income of population and the number of marriages.*

6) *Family policy has a great potential in influencing the volumes and rates of residential construction*

Key words: *residential construction, recession, inflation, "building pyramids", interest rate, monopolies, investments, available income, number of marriages, family policy.*

УДК 504:368

DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-45-58

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

О. О. Непочатенко, *доктор економічних наук*

С. А. Власюк, *кандидат економічних наук*

Н. В. Бондаренко, *кандидат економічних наук*

К. С. Поліщук, *магістрантка*

Уманський національний університет садівництва

У статті проаналізовано сучасний стан екологічного страхування, його роль у сфері охорони довкілля. Проведено порівняльний аналіз вітчизняного та європейського екологічного оподаткування. Досліджено теоретичні аспекти екологічного законодавства в Україні. Сформульовано основні проблеми, що сповільнюють розвиток ринку екологічного страхування. Запропоновано напрями вдосконалення та перспективи розвитку екологічного страхування в Україні.

Ключові слова: *екологічне страхування, екологічне оподаткування, охорона довкілля, природні ресурси, екологічна ситуація, екологічний ризик, екологічні витрати.*

Постановка проблеми. Проблеми зберігання, перевезення та знешкодження екологічно-небезпечних відходів та негативний вплив господарської діяльності на стан навколишнього середовища зумовлюють необхідність вирішення питань переходу від адміністративних методів захисту екологічних ризиків до економічних та створюють взаємну зацікавленість страхувальника та страховика у зниженні ризику техногенних і природних катастроф, аварій тощо.

Стан забруднення навколишнього природного середовища, за даними гідрометеорологічних організацій, протягом останніх років на території України є достатньо високим (- 7,1) [1]. Саме тому все більшої актуальності набуває питання розв'язання проблем екологічного страхування шляхом регулювання екологічних процесів на законодавчому рівні з участю держави як гаранта забезпечення якості довкілля.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика щодо екологічного страхування в Україні висвітлені в роботах М. Бець, Х. Василишина, О. Веклич, С. Власюк, Л. Грановської, Б. Горлицького, Б. Данилишина, О. Левандівського, Г. Луцишина, М. Мальованого, Л. Мельника, О. Непочатенко, Г. Пишкіної, В. Шевчука та ін. Проте необхідністю залишається прийняття Закону України «Про екологічне страхування», та не менш назрілим є питання, щодо переваг екологічного страхування для суб'єктів господарювання як з фінансової точки зору, так і з точки зору маркетингу, якому в Україні не приділяється достатньо уваги.

Матеріали і методи. Теоретико-методологічною основою є дослідження наукових підходів до з'ясування сутності екологічного страхування та формування пропозицій щодо його вдосконалення в Україні в умовах загострення екологічної ситуації в Україні. При проведенні дослідження використано: метод спостереження, порівняння, аналіз, абстрактно-логічний, графічний та емпіричний.

Результати дослідження. Одним із напрямів подолання складної екологічної ситуації, яка нині склалася як в Україні, так і в світі, є екологічне страхування, яке на сьогоднішній час, знаходиться на стадії розвитку, і є одним із наймолодших видів страхування.

Проте, екологічна ситуація, що склалася в Україні в останні роки, викликає велике занепокоєння не лише у екологів, а й простих громадян. Негативні з погляду екології чинники можна поєднати за такими основними чинниками:

- викид в атмосферу шкідливих речовин (основні джерела забруднення – автомобілі і промислові підприємства);
- низька якість і дефіцит питної води у низці міст України, таких як

Одеса, Харків тощо;

– недостатня ступінь очищення стічних вод, скидання неочищених стічних вод міських і промислових підприємств у водойми. Практично в усіх містах України каналізаційні мережі потребують заміни або капітального ремонту.

– критичне накопичення побутових та високотоксичних відходів, що є характерним для всіх великих міст України;

– забруднення міських ґрунтів, яке пов'язане, головним чином, із викидами автотранспорту та промислових підприємств;

– зменшення «зелених» зон у мегаполісах, які є головними «фільтрами», генеруючи кисень, очищають повітря від шкідливих викидів автомобілів і промислових підприємств;

– нездатність та не підготовленість мегаполісів до прояву глобального потепління. Аномальна спека останніх років показала, що українські міста виявилися не готові до реального прояву однієї з головних екологічних загроз нашого століття – глобального потепління [3].

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. Тому екологічне страхування в Україні відіграє велику роль, із сьогодношньою ситуацією в Україні, як свідчать статистичні дані за 2017 р., стан забруднення навколишнього природного середовища на території України практично не зменшився і залишився достатньо високим та посилюються деградаційні процеси у ґрунтах України (табл.1).

Табл. 1. Поширеність деградаційних процесів у ґрунтах України, млн. га, % [4]

Тип деградації земель	Площа земель підданих впливу, млн га	% від загальної площі країни
Вітрова ерозія	13,3	22,0
Водна ерозія	19,4	32,1
Комплексна ерозія	2,1	3,4
Підкислення ґрунтів	10,7	17,7
Засолення ґрунтів	1,7	2,8
Осолонцювання ґрунтів	2,2	3,5
Зсуви	0,2	0,3
Забруднення ґрунтів	12,1	20,0
Підтоплення земель	7,2	12,0
Порушення земель	0,2	0,3

Найбільше на здоров'я українців впливає забруднене повітря. Щорічно по всій Україні в атмосферу виділяється близько 17 млн. т шкідливих речовин.

Довготривала інтенсифікація і надмірна розораність призвели до загрозового стану ґрунту в Україні. Складна екосистема ґрунтового покриву найглибше руйнується через інтенсивний розвиток ерозії. Стан земель сільськогосподарського призначення в останні десятиріччя істотно погіршився [4].

Слід зазначити (табл. 1), що водна та вітрова ерозії є найбільш вагомими чинниками зниження продуктивності земельних ресурсів, деградації аграрних ландшафтів, 13,3 млн га, 19,4 млн га – відповідно. За даними Держземагентства, загальна площа земель, що потребують консервації, в Україні складає 1,1 млн га, з них 644,2 тис. га – деградовані, 432,1 тис. га – малопродуктивні і 11,9 тис. га – техногенно забруднені землі. Потребують поліпшення 270,8 тис. га малопродуктивних земель.

Екологічне страхування є ринковим інструментом, який дає змогу не тільки компенсувати величину збитку, нанесеного навколишньому середовищу, фізичній або юридичній особі в результаті аварії або природної катастрофи, а й сприяти попередженню або зменшенню ризику. Саме тому, постійне зростання обсягу збитків, є його невід'ємною частиною, яке зумовлює необхідність запровадження ефективних фінансових механізмів, які б дозволяли швидко та в повному обсязі відшкодувати шкоду [2].

Великий вплив на екологічні процеси мають екологічні витрати на охорону природного середовища (табл. 2). Варто відмітити, що за аналізований період величина витрат протягом 2017 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено 20514,0 млн грн (без ПДВ), що на 11% більше порівняно з 2016 р. Із загальної кількості витрат на охорону навколишнього природного середовища 13924,7 млн грн, або 68 %, становлять поточні витрати, 6589,3 млн грн, або 32 %, – капітальні інвестиції. При цьому, за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів було освоєно лише 7,0 % капітальних інвестицій і здійснено 3,3 % поточних витрат, а основним джерелом фінансування витрат на охорону довкілля, як і в попередні роки, були власні кошти підприємств та організацій – відповідно 59,1 і 96,6 %.

Екологічне страхування є одним з основних елементів економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Чинне екологічне законодавство України передбачає страхування окремих природних об'єктів, що відображено у природно-заповідному,

земельному, водному законодавстві, що регулює відносини з використання ядерної енергії та радіаційну безпеку, у галузі поводження з відходами, про контроль над транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та ін.

Табл. 2. Витрати на охорону природного середовища за джерелами фінансування за 2017 рік, млн.грн, % [5]

Джерело фінансування	Фактично витрачено коштів			
	Капітальних інвестицій		Поточних витрат	
	млн грн	у % до загального обсягу	млн грн	у % до загального обсягу
Усього	6589,3	100,0	13924,7	100,0
У т.ч. за рахунок коштів з державного бюджету:	89,5	1,4	342,2	2,5
з них кошти державного фонду охорони навколишнього природного середовища	50,2	0,8	7,5	0,1
Коштів місцевих бюджетів:	371,5	5,6	116,1	0,8
з них кошти місцевих фондів охорони навколишнього середовища	262,1	4,0	40,2	0,3
Власних коштів підприємств та організацій	3893,0	59,1	13452,4	96,6
Інших джерел фінансування	2235,3	33,9	13,0	0,1

Одним із методів розв'язання проблеми негативних екологічних процесів є регулювання екологічних складових шляхом використання важелів та інструментів податкової системи.

Так, проаналізувавши надходження до Державного бюджету України, в структурі зборів за користування природними ресурсами належить платі за користування надрами (табл.3).

Аналізуючи надходження в Україні плати за землю до місцевих бюджетів протягом 2013-2017 рр., варто відмітити про тенденцію до

збільшення надходжень від даного платежу (з 3366,1 млн.грн. до 7383,1 млн.грн. відповідно) У 2014 році продовжилась тенденція збільшення частки орендної плати за земельні ділянки з одночасним зменшенням земельного податку. Це пояснюється тим, що ставки орендної плати збільшили, хоча ставки земельного податку є фіксованими.

Табл. 3. Платежі за спеціальне використання природних ресурсів до державного та місцевих бюджетів України за 2013-2017 рр., млн. грн

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Державний бюджет</i>					
Збори та плата за спеціальне використання природних ресурсів	13771,4	14338,1	44678,9	62503,3	39567,9
Частка від загальних надходжень, %	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
У тому числі:					
Збори за спеціальне використання лісових ресурсів	102,4	108,1	213,6	270,5	229,1
Частка від загальних надходжень, %	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Збір за спеціальне використання води	656,7	699,0	704,3	844,4	545,5
Частка від загальних надходжень, %	0,02	0,05	0,01	0,01	0,01
Плата за користування надрами	13012,3	13530,9	42049,0	58020,6	36063,8
Частка від загальних надходжень, %	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
<i>Всього надходжень</i>	<i>27542,8</i>	<i>28676,1</i>	<i>87644,9</i>	<i>121638,8</i>	<i>76406,3</i>
<i>Місцеві бюджети</i>					
Земельний податок	3366,1	3161,3	3665,0	7277,6	7383,1
Частка загального податку в структурі плати за землю, %	26,3	26,2	27,7	34,4	37
Орендна плата	9436,8	8922,6	9550,7	13870,0	12547,5
Частка орендної плати у структурі плати за землю, %	73,7	73,8	72,3	65,6	63
Всього надходжень плати за землю	12802,9	12083,9	13215,7	21147,6	19930,6
<i>Всього надходжень</i>	<i>15002,9</i>	<i>14560,5</i>	<i>44678,9</i>	<i>25161,2</i>	<i>39567,9</i>

Основними страховими організаціями, що надають послуги є: страхова компанія «ІНГО Україна», страхова компанія «Кредо-Класик», НАСК «Оранта», ПАТ УСК «Дженералі Гарант», «УАСК АСКА», «УНІКА», «ПРОСТО-страхування», «Брокбізнес», «Іллічівське», «Українська пожежно-страхова компанія» та інші.

Згідно зі ст. 14.1.57 ПКУ, екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у

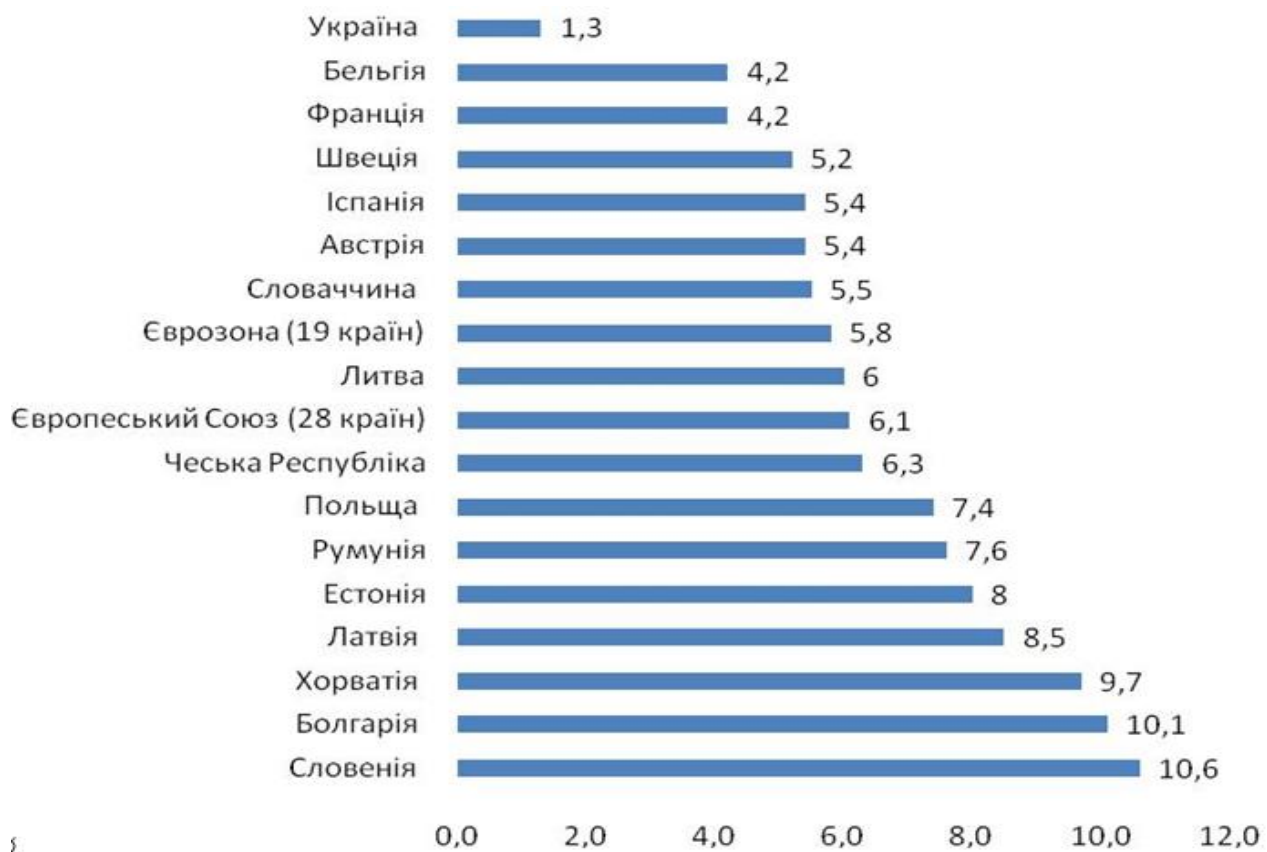
атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів [6] (табл. 4).

Табл. 4. Екологічні податки специфічні для України

Податки за забруднення навколишнього середовища	Податки за утворення і зберігання радіоактивних відходів	Податки на інші відходи
Податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення	Податок за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені)	Податок за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях
Податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення	Податок за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк	

Велику роль відіграє у розвитку екологічного страхування світовий досвід, який переконує, що екологічне страхування – необхідний атрибут ринкової економіки, оскільки техногенні аварії та катастрофи лягають важким тягарем на економіку будь-якої країни, спричиняючи значні фінансові втрати.

У багатьох високорозвинених країнах екологічне страхування є обов'язковим. За даними, отриманими Державним комітетом статистики України, у 2017 році частка екологічних податків в сукупних податках і соціальних внесках, зафіксована Словенією (10,6%), була трохи вищою, ніж у будь-якій державі ЄС. Екологічні податкові надходження, зібрані у 2017 році у Болгарії, становили 10,1% загальних податків та соціальних внесків, тоді як для України еквівалентна частка була відносно низькою (на 8,85). Такі відмінності пов'язані з тим, що обсяги надходжень від екологічного податку України не є співставними з обсягами надходжень від екологічних податків зарубіжних країн (рис.1) [7].

Рис. 1. Частка екологічних податків в країнах ЄС і в Україні в сукупних податках і соціальних внесках 2017 р., % [8].

Застосування податків, платежів і зборів екологічного характеру у країнах Європи свідчить про те, що їх числа відносять усі податки, платежі і збори, які мають відношення до екології.

Охорона довкілля є конституційним обов'язком держави та всіх громадян у багатьох державах світу. Екологічне страхування є важливим елементом економіко-правового механізму охорони навколишнього природного середовища.

Так, в Україні було прийнято Закон «Про внесення змін до ПКУ щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень в 2018 році», який передбачає індексацію ставок податків, встановлених в абсолютних величинах, а саме збільшення ставок:

- екологічного податку з урахуванням індексу споживчих цін на 11,2%;
- рентної плати за спеціальне водокористування лісовими ресурсами з урахуванням споживчих цін на 16,8%;
- рентної плати за користуванням надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

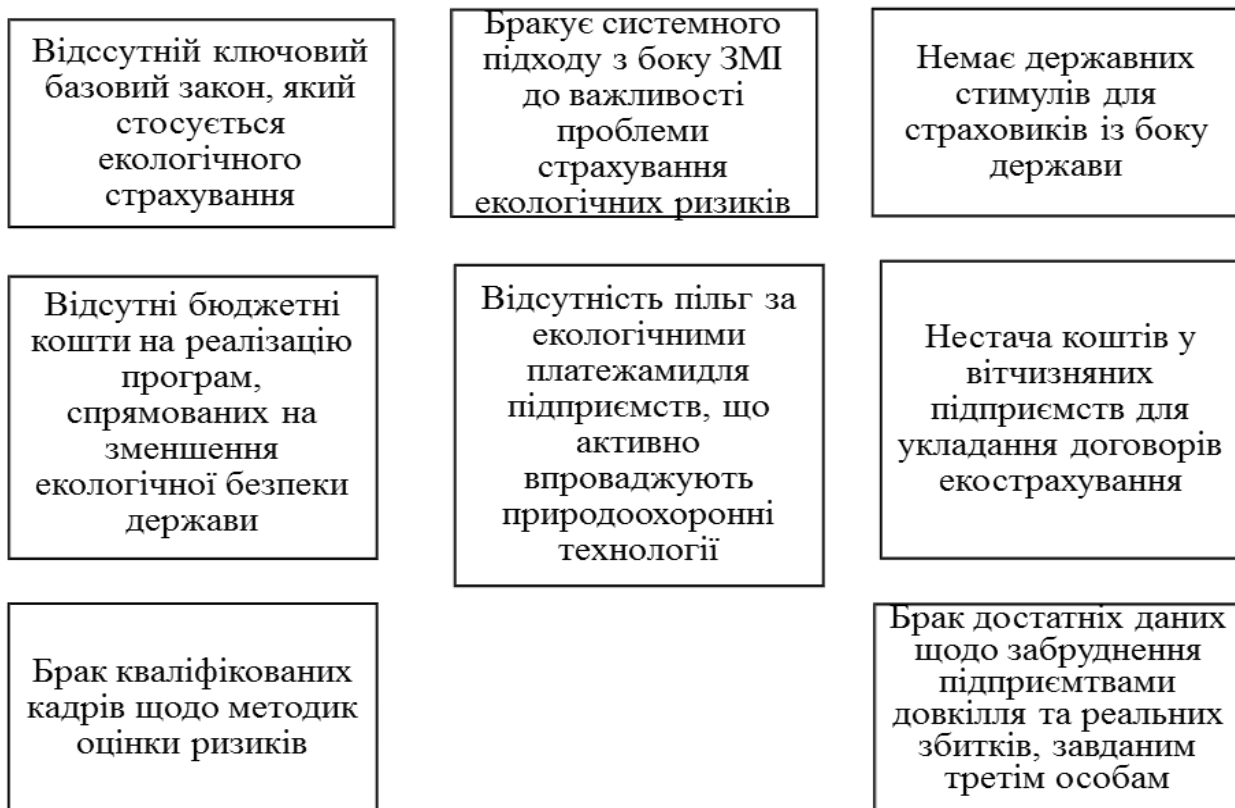
Проте, основною проблемою, яка гальмує розвиток екологічного страхування в Україні, є відсутність чіткого нормативно-правового регулювання здійснення страхування екологічних ризиків. Але на сьогодні с

певний перелік нормативно-правових актів, що регулюють екологічне страхування в Україні, а саме: Закон України «Про страхування» (07.03.1996 р.), Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (25.06.1991 р.), Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» (18.01.2001 р.), Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (02.03.1995 р.), Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» (06.04.2000р.), Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (16.06.1992 р.), Закон України «Про пестициди та агрохімікати» (02.03.1995 р.), Закон України «Про відходи» (05.03.1998 р.), Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (21.12.2010 р.); Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів»; Постанова КМУ «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру» [9].

Проте, поряд з цим, в Україні існує ряд проблем, пов'язаних з упровадженням інституту екологічного страхування. Основні проблеми реалізації екологічного страхування розглянемо на рис.2. Досить серйозним упущенням у практиці екологічного страхування є те, що кошти страхового фонду могли б стати важливим додатковим джерелом фінансування природоохоронної діяльності, забезпечення загальнодержавної та регіональних програм охорони природи та раціонального використання природних ресурсів.

Останнім часом Україна почала приділяти більше уваги проблемам фінансового забезпечення екологічної політики. Відповідальність за забруднення довкілля встановлена багатьма чинними законодавчими актами, якими закладено основи обов'язкового страхування, наприклад, при транспортуванні небезпечних речовин та експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки. Чи не першу в Україні спробу запровадження суворої відповідальності за забруднення довкілля треба оцінити позитивно та надалі підтримувати [10]. Найголовніше, що треба зробити наразі – це запровадити принцип безумовної відповідальності за шкоду довкіллю, заподіяну як суб'єктами підприємницької діяльності, так і фізичними особами.

Рис.2. Основні проблеми екологічного страхування

Це передбачає систематизацію, розробку та удосконалення екологічного та страхового законодавств щодо відповідної проблеми. А саме:

- вдосконалення нормативно-правових актів за структурою та змістом правових приписів, з урахуванням галузевих міністерств та відомств у сфері регулювання і контролю за використанням природних ресурсів, охороною довкілля та забезпеченням екологічної безпеки;
- обґрунтування, розробка та прийняття нових законодавчих актів, внесення до чинних актів змін і доповнень, що впливають із потреб практики здійснення страхової та природоохоронної діяльності щодо забезпечення екобезпеки та здоров'я громадян України;
- визначення органів держави та інституцій, наукових, навчальних закладів, окремих фахівців, спроможних на рівні сучасних світових вимог розробити проекти відповідних актів щодо екологічного страхування;
- обґрунтування економічного, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення розробки та впровадження екологічного страхування;
- методичне забезпечення із залученням відповідних фахівців [11].

Таким чином, за умов сучасної фінансово-економічної ситуації в країні розвиток страхування відповідальності за шкоду довкіллю може стати реальним механізмом забезпечення екологічної безпеки, ринковим важелем впливу на підприємства з метою контролю за масштабами промислового

забруднення й зниження його рівня, подолання наслідків надзвичайних ситуацій та стимулом зростання національної економіки.

Висновок. Для підвищення ефективності здійснення наявних і нових видів страхування у сфері природокористування й охорони навколишнього середовища, а також забезпечення фінансової стійкості страхових операцій необхідно, необхідно створити спеціальні професійні об'єднання, які забезпечуватимуть координацію діяльності страхових компаній, що здійснюють екологічне страхування, а також побудувати ефективну систему екологічного перестраховання. Ліквідація законодавчих, методичних і організаційних проблем дасть змогу, незважаючи на повторювані кризові явища у вітчизняній економіці, створити цивілізований ринок екологічного страхування, що сприятиме розвитку вітчизняного ринку екологічних послуг.

Література

1. Огляд стану забруднення навколишнього природного середовища в Україні у 2017 році. URL: http://cgo-sreznevskyi.kiev.ua/data/ukr-zabrud-viz-1/oglyad_2017.doc.
2. Проценко О. Л. Екологічне страхування : український аспект / *Вісник ТНЕУ*. 2012. № 3. С. 41-48.
3. Адаптація до зміни клімату URL: http://www.forzaorg.ua/default/files/adaptation_climat_e_change_brochure_ua_screen_final.pdf.
4. Звіт про науково-дослідну роботу № 838-хс «Оцінка ефективності державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища», згідно з показниками, визначеними в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». URL: <http://uad.exdat.com/docs/index-716065.html>.
5. Довкілля України у 2017 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Козьменко С.М. Відмінності екологічного оподаткування в Україні та за кордоном. *Вісник Сум. ДУ. Серія «Економіка»*. 2012. №1.
9. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України / *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 26. Ст. 218.
10. Майор О. В. Проблеми та перспективи розвитку екологічного страхування в Україні / *Інноваційна економіка*. № 11. 2015. С. 182-188.
11. Климчук А. В. Проблеми та перспективи розвитку екологічного страхування в Україні через призму світового досвіду. URL: <http://intkonf.org/>

References

1. Review of the state of pollution of the environment in Ukraine in 2017. URL: http://cgo-sreznevskiy.kiev.ua/data/ukr-zabrud-viz-1/oglyad_2017.doc
2. Protsenko O.L. Ecological insurance: the Ukrainian aspect / Herald of TNEU. 2012. No. 3. P. 41-48.
3. Adaptation to climate change URL: http://www.forzaorg.ua/default/files/adaptation_climate_change_brochure_ua_screen_final.pdf.
4. Report on research work № 838-xc "Assessment of the efficiency of public administration in the field of environmental protection", according to the indicators specified in the Law of Ukraine "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period until 2020" . URL: <http://uad.exdat.com/docs/index-716065.html>
5. Environment of Ukraine in 2017. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. The Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. State Statistics Committee of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Kozmenko S.M. Differences in environmental taxation in Ukraine and abroad. *Visnyk Sum. DU The series "Economics"*. 2012. №1.
9. About the main principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2020: Law of Ukraine / Information from the Verkhovna Rada of Ukraine. 2011. No. 26. Art. 218
10. Major O. V. Problems and prospects of development of ecological insurance of Ukraine / Innovative economy. No. 11. 2015. pp. 182-188.
11. Klymchuk A.V. Problems and prospects of development of ecological insurance in Ukraine through the prism of world experience. URL: <http://intkonf.org/>

Аннотация

Непочатенко Е.А., Власюк С.А., Бондаренко Н.В., Полищук К.С.

Современное состояние экологического страхования в условиях обострения экологической ситуации в Украине

Состояние загрязнения окружающей природной среды в течение последних лет на территории Украины является достаточно высоким. Именно поэтому всё большую актуальность приобретает вопрос решения проблем экологического страхования путем регулирования экологических процессов на законодательном уровне с непосредственным участием государства как гаранта обеспечения качества окружающей среды.

Охрана окружающей природной среды, рациональное использование природных ресурсов, обеспечения экологической безопасности жизнедеятельности человека – неотъемлемое условие устойчивого экономического и социального развития Украины.

Следует отметить, что водная и ветровая эрозии являются наиболее весомыми факторами снижения производительности земельных ресурсов, деградации аграрных

ландшафтов – 13,3 га, 19,4 га – соответственно.

За анализируемый период величина расходов в течение 2017 на охрану окружающей среды предприятиями, организациями и учреждениями было потрачено 20514,0 млн грн (без НДС), что на 11% больше по сравнению с 2016. При этом, за счет средств государственного и местных бюджетов было освоено только 7,0% капитальных инвестиций и осуществлено 3,3% текущих расходов, а основным источником финансирования расходов на охрану окружающей среды, как и в предыдущие годы, были собственные средства предприятий и организаций – соответственно 59,1 и 96,6%.

Одним из методов решения проблемы негативных экологических процессов является регулирование экологических составляющих путем использования рычагов и инструментов налоговой системы. Большую роль играет в развитии экологического страхования мировой опыт, который утверждает, что экологическое страхование – необходимый атрибут рыночной экономики, поскольку техногенные аварии и катастрофы ложатся тяжелым бременем на экономику любой страны, вызывая значительные финансовые потери.

Для повышения эффективности осуществления существующих и новых видов страхования в сфере природопользования и охраны окружающей среды, а также обеспечения финансовой устойчивости страховых операций необходимо, необходимо создать специальные профессиональные объединения, которые будут обеспечивать координацию деятельности страховых компаний, осуществляющих экологическое страхование, а также построить эффективную систему экологического перестрахования.

Ликвидация законодательных, методических и организационных проблем позволит, несмотря на повторяющиеся кризисные явления в отечественной экономике, создать цивилизованный рынок экологического страхования, содействовать развитию отечественного рынка экологических услуг.

Ключевые слова: экологическое страхование, экологическое налогообложения, охрана окружающей среды, природные ресурсы, экологическая ситуация, экологический риск, экологические издержки.

Annotation

Nepochatenko O.O., Vlasiuk S.A., Bondarenko N.V., Polischuk K.S.

The modern state of ecological insurance under the conditions of intensifying of ecological situation in Ukraine.

The state of contamination of natural environment during the last years o territory of Ukraine is high enough. For this reason all greater actuality is acquired by the question of decision of problems of ecological insurance by adjusting of ecological processes at legislative level with participation of the state as a guarantor of providing of quality of environment.

Guard of natural environment, the rational use of natural resources, providing of ecological safety of vital functions of a man is an inalienable condition of steady economic and social development. It should be noted that water and wind erosions are the most ponderable factors of decline of the productivity of the landed resources, degradation of agrarian landscapes, 13,3 millions hectare, 19,4 millions hectare – accordingly.

For analyzable period there is a size of charges during 2017 in the guard of natural

environment by enterprises, organizations and establishments a 20514, 0 million UAH (without VAT) were spent, that comparatively 11% more than in 2016. Thus, due to a money state and local budgets it was mastered only 7,0 % of capital investments and it is carried out 3,3 % of current outlays, and the personal funds of enterprises and organizations were the basic sourcing of charges on the guard of environment, as well as in previous years, accordingly 59,1% and 96,6%.

One of the methods of decision of the problem of negative ecological processes there is adjusting of ecological constituents by the use of levers and instruments of the tax system.

The world experience plays a large role in the development of ecological insurance, and it shows that ecological insurance is a necessary attribute of market economy, as technogenic accidents and catastrophes lie down weight on the economy of any country, causing considerable financial losses.

For the increase of efficiency of realization of present and new types of insurance in the field of nature management and guard of environment, and also providing of financial firmness of insurance operations,, it is necessary to create the special professional associations, which will provide co-ordination of activity of insurance companies which will be able to carry out ecological insurance, and also build the effective system of ecological re-insurance. Elimination of legislative, methodological and organizational problems will enable, despite recurring crisis phenomena in the domestic economy, to create a civilized market of environmental insurance, which will contribute to the development of the domestic market of environmental services.

Key words: *ecological insurance, ecological taxation, environmental protection, natural resources, ecological situation, ecological risk, environmental costs*

UDC 504.03

DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-58-69

STRATEGIC MANAGEMENT DIRECTIONS OF SOLID DOMESTIC WASTE SPHERE IN THE POLTAVA REGION

P. V. Pisarenko, *Doctor of Agricultural Sciences*

M. S. Samojlik, *Doctor of Economics*

O. Yu. Dychenko, *Candidate of Agricultural Sciences*

Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Ukraine

Розроблено оптимізацію моделі розвитку у сфері управління твердими побутовими відходами в регіоні, спрямованої на збалансування економічних та екологічних критеріїв. Також були визначені напрями розвитку для поводження з твердими побутовими відходами в контексті реалізації соціально-економічних та екологічних стратегій та рекомендацій щодо поліпшення фінансової та економічної підтримки.

Ключові слова: *тверді побутові відходи, сфера управління відходами, регіон, стратегія розвитку, фінансова та економічна підтримка, збалансований розвиток.*